

УДК 347.122:007

DOI <https://doi.org/10.32837/chc.v0i40.387>

Матійко Микола Володимирович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ORCID ID: 0000-0003-4588-2636

ОКРЕМІ ПРИВАТНОПРАВОВІ АСПЕКТИ ОСОБИСТОЇ ТАЄМНИЦІ З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНИЙ СТАН ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Правове забезпечення безпеки інформації – це комплексне завдання, що включає напрямки діяльності в багатьох сферах життєдіяльності людини. До його виконання має бути залучено широке коло засобів впливу на суспільні відносини, серед яких важливе місце мають посідати і приватноправові засоби. Одним із найважливіших аспектів необхідності інформаційної безпеки є її спрямованість не лише на стан захищеності суспільних відносин, але й відкриття простору для їх підйому на більш високий рівень. При цьому важливим є врахування протилежних тенденцій та можливих перебільшень, коли вимоги інформаційної безпеки можуть стати перешкодами на шляху прогресу, заважати виникненню та розвитку нових відносин. Серед важливих чинників інформаційної безпеки окреме місце посідають правові засоби обмеження доступу до окремих видів інформації. Суть явища таємниць полягає в обмеженні можливості доступу до інформації. Невід’ємність таємниць від людської природи має враховуватися правовою сферою.

Висока кількість особистих таємниць робить їх найбільш розповсюдженим видом таємниць, а особиста таємниця по суті являє собою сферу власного розсуду особи та відноситься до природного права, що виникає «незалежно від волі законодавця і може існувати поза державою» [1, с. 227].

Юридизуючись, особиста таємниця посідає місце інформації, яка не може бути розголошена без відома та дозволу певних суб’єктів. Перший погляд на зазначену сферу формує уявлення про необхідність у її правовому конституванні

загалом імперативів, заборон, субординації, тобто засобів публічного права, що формує першочерговий науковий інтерес до зазначених явищ у дослідженнях публічно-правової сфери юриспруденції. При цьому результати глибокого занурення до питань зазначеної проблематики стверджують необхідність залучення тут також таких юридичних концептів як координація, автономія волі, уповноваження, компенсація, які опосередковуються приватноправовою сферою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню приватноправових аспектів особистої таємниці присвячено певну низку наукових робіт. Серед науковців, які досліджували цю проблематику, варто відзначити Білецьку Г.А., Васильчака, Дадерко Л.Ф., Іванського В.П., Ковальову Я.О., Кулініч О.О., Наумова В.Б., Нелюбину Н.С., Носіка Ю.В., Пристінського І.О., Світличного О.П., Стрельцова А.О., Фатьянова А.А. та ін. Проте і сьогодні ця проблематика залишається недостатньо розробленою для вітчизняної правової доктрини.

Формування цілей статті. Метою цієї статті є дослідження приватноправових аспектів особистої таємниці шляхом з’ясування сутності та природи явища особистої таємниці, можливості та необхідності застосування засобів приватноправового характеру до сфери регулювання та захисту особистої таємниці, аналіз доцільності наявного приватноправового регулювання зазначеної сфери. Зростання значення інформації у всіх сферах життєдіяльності людини, а відповідно, важливість інформаційної безпеки значним чином актуалізує дане дослідження.

Виклад основного матеріалу. Таємниці є властивими людському суспільству. Щодо

з урахуванням сучасного розвитку інформаційних технологій за певних обставин суб'єкт може навіть не здогадуватись (наприклад, у мережі Інтернет на базі наявних протоколів та стандартів під час інформаційного обміну може здійснюватися «збір інформації про користувача та/або про програмне забезпечення, що ним використовується, комп'ютерні дані та комп'ютери» [4, с. 113]). Основні загрози безпеки прав людини під час оброблення персональних даних полягають у «неправомірному використанні персональних даних, що збираються державними органами, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами» [5, с. 83].

Приватноправове регулювання персональних даних є предметом розгляду окремих досліджень, отже, зупинимось на тих їх аспектах, що стосуються тематики цієї публікації. Відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 персональні дані являють собою відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Статтею 6 Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 встановлено, що обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, в порядку, встановленому законодавством. Не допускається обробка даних про фізичну особу, які є конфіденційною інформацією, без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Якщо обробка персональних даних є необхідною для захисту життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних, обробляти персональні дані без його згоди можна до часу, коли отримання згоди стане можливим. Персональні дані обробляються у формі, що допускає ідентифікацію фізичної особи, якої вони стосуються, не довше, ніж це необхідно для законних цілей, у яких вони збиралися або надалі оброблялися. Подальша обробка персональних даних в історичних, статистичних чи наукових цілях може здійснюватися за умови забезпечення їх належного захисту.

Відповідно до частини першої статті 7 Закону України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 забороняється обробка персональних даних про расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання, членство в політичних партіях та професійних спілках, засудження до кримінального покарання,

а також даних, що стосуються здоров'я, статевого життя, біометричних або генетичних даних. При цьому частина друга статті 7 закону містить перелік умов, за яких положення частини першої статті 7 зазначеного закону не застосовується.

Статтею 10 Закону України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 передбачено, що кожна особа має право: знати в період збирання інформації, але до початку її використання, які відомості про неї та з якою метою збираються, як, ким і з якою метою вони використовуються, передаються чи поширюються, крім випадків, встановлених законом; доступу до інформації про неї, яка збирається та зберігається; вимагати виправлення неточної, неповної, застарілої інформації про себе, знищення інформації про себе, збирання, використання чи зберігання якої здійснюється з порушенням вимог закону; на ознайомлення за рішенням суду з інформацією про інших осіб, якщо це необхідно для реалізації та захисту прав та законних інтересів; на відшкодування шкоди в разі розкриття інформації про цю особу з порушенням вимог, визначених законом. Обсяг інформації про особу, що збирається, зберігається і використовується розпорядниками інформації, має бути максимально обмеженим і використовуватися лише з метою та у спосіб, визначений законом.

Крім особистої таємниці, виділяють залежно від інтересів, яких стосується сфера таємниці, державну таємницю (стосується інтересів держави), комерційну таємницю (стосується інтересів суб'єктів підприємницької діяльності), процесуальні таємниці (стосується задач процесуальної діяльності), професійні таємниці (стосуються інтересів осіб, що звернутися з потребою здійснення певної професійної діяльності).

При цьому коло інтересів зазначених суб'єктів знаходяться у взаємозв'язку, здійснюючи взаємний вплив на значення інформації для певного суб'єкта. Так, суспільство в цілому впливає на необхідність обмеження певної інформації, частково визначаючи змістовні критерії її цінності. Наприклад, погляди, що панують у суспільстві, безумовно будуть впливати на особисту та сімейну таємницю, які також впливають на суспільну сферу.

При цьому чим більша кількість відомостей становить таємницю, тим більшою може бути підозра до суб'єктів таємниці щодо невідповідності їхньої поведінки соціальним нормам, що існують у суспільстві. Людина з невпевненістю ставиться до усього невідомого, вбачаючи, що за ним в першу чергу може приховуватися певний негатив.

лише до строків виконання своїх функцій носіями таємниці, встановлені щодо осіб, які мають доступ до державної таємниці, Законом України «Про державну таємницю» від 21.01.1994 р. та Положенням «Про види, розміри і порядок надання компенсації громадянам у зв'язку з роботою, яка передбачає доступ до державної таємниці»

затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 15.06. 1994 р. № 414.

Цілком можливим є врахування компенсаційної складової частини щодо збереження особистої таємниці під час визначення фактичних витрат, необхідних для виконання договору надання відповідних послуг.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Крестовська Н.М., Матвеева Л.Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 584 с.
2. Словник української мови : в 11 томах / ред. коллег. І.К. Білодід (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 1970–1980. Т. 10.
3. Иванский В.П. Правовая защита информации о частной жизни граждан. Опыт современного правового регулирования. Москва : Изд. РУДН, 1999. 276 с.
4. Наумов В.Б. Право и Интернет: Очерки теории и практики. Москва : «Университет», 2002. 432 с.
5. Организационно-правовое обеспечение информационной безопасности : учебн. пособ. / под. ред. А.А. Стрельцова. Москва : «Академия», 2008. 256 с.
6. Вступ до приватного права : навчальний посібник / За ред. д.ю.н., професора Є.О. Харитоновна. Одеса : Юридична література, 2018. 240 с.
7. Цивільне право України : підручник: у 3 кн. Кн. 1 / За ред. Є.О. Харитоновна, А.І. Дришлюка. Одеса : Юридична література, 2005. 528 с.

Матійко Микола Володимирович

ОКРЕМІ ПРИВАТНОПРАВОВІ АСПЕКТИ ОСОБИСТОЇ ТАЄМНИЦІ З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНИЙ СТАН ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Стаття присвячена дослідженню приватноправових аспектів особистої таємниці.

Шляхом аналізу практики суспільного життя досліджено процеси юридизації сфер суспільства, що стосуються особистої таємниці. З'ясовані закономірності, які лежать в основі соціальної та правової сторони сфери суспільного життя, що стосується таємного. Визначена необхідність врахування приватноправовою сферою невід'ємності особистої таємниці від людської природи. Підкреслено особливий характер особистої таємниці у зв'язку зі сферою інтересів, яких стосується особиста таємниця. Визначено співвідношення сфери особистої таємниці та приватного права як концепту. Розглянуті погляди вчених щодо проявів особистої таємниці в приватному праві. Досліджено режим встановлення особистої таємниці в зазначеній сфері. Охарактеризовано окремі прояви теорії таємниць в приватному праві. Підкреслено значущість та багатоаспектність приватноправового підходу до встановлення особистої таємниці. Визначено вплив приватноправової сфери на регулювання умов та встановлення критеріїв віднесення певних відомостей до інформації, доступ до якої обмежується (утворення особистої таємниці), визначення механізму захисту відомостей від неправомірного поширення (міри захисту особистої таємниці), на встановлення санкцій за неправомірне поширення інформації, що захищається (відповідальність за порушення особистої таємниці). Досліджено законодавство, яким закріплюються загальні положення щодо встановлення особистої таємниці в приватноправовій сфері.

На прикладі визначення в законодавстві видів інформації, які не можуть бути віднесені до інформації з обмеженим доступом, розглянутий принцип врахування інтересів інших суб'єктів під час встановлення таємниць та встановлення таємниць на суспільну користь. Визначено положення, щодо якого режим особистої таємниці не має входити у протиріччя із загальними вимогами забезпечення здійснення суб'єктами прав та свобод, не ставав причиною обмеження правоздатності суб'єктів. Окремо підкреслено, що встановлення мір захисту особистої таємниці має передбачати механізм надання компенсації за обмеження прав, що можуть виникнути як результат захисту особистої таємниці. Зазначається про важливість зазначених аспектів в сфері юридичної практики.

Сформульовано пропозиції щодо подальшого розвитку досліджень особистої таємниці в приватноправовій сфері.

Ключові слова: цивільне право, приватне право, особиста таємниця, теорія таємниць, режим таємниць, доступ до інформації.

Matiiiko Mykola

SOME PRIVATE LAW ASPECTS OF PERSONAL SECRECY GIVEN THE CURRENT STATE OF INFORMATION SECURITY

The article is devoted to the study of private law aspects of personal secrecy.

By analyzing the practice of public life, the processes of legalization of spheres of society related to personal secrecy are studied. The regularities that underlie the social and legal side of the sphere of public life concerning the secret have been clarified. The necessity of taking into account the inseparability of personal secrecy from human nature by the private sphere is determined. The special nature of personal secrecy in relation to the sphere of interests to which

personal secrecy relates is emphasized. The relationship between the sphere of personal secrecy and private law as a concept is determined. The views of scholars on the manifestations of personal secrecy in private law are considered. The mode of establishing personal secrecy in the specified sphere is investigated. Some manifestations of the theory of secrets in private law are characterized.

The significance and multifaceted nature of the private law approach to establishing personal secrecy is emphasized. The influence of the private sphere on the regulation of conditions and establishment of criteria for assigning certain information to information, access to which is limited (formation of personal secrets), determination of the mechanism of protection of information against unauthorized dissemination (measures of personal secrecy), on imposition of sanctions for unauthorized dissemination of protected information (liability for breach of privacy). The legislation which establishes general provisions on the establishment of personal secrecy in the private sphere has been studied.

The principle of taking into account the interests of other subjects when establishing secrets and establishing secrets for the public benefit is considered on the example of defining in the legislation the types of information that cannot be attributed to information with limited access. The provision on which the regime of personal secrecy should not contradict the general requirements to ensure the exercise of rights and freedoms by the subjects, did not cause a restriction of the legal capacity of the subjects. It is emphasized that the establishment of measures to protect personal secrecy should provide a mechanism for compensating for the restriction of rights that may arise as a result of protection of personal secrecy. The importance of these aspects in the field of legal practice is noted.

Proposals for further development of research on personal secrecy in the private sphere have been formulated.

Key words: civil law, private law, secret theory, secret mode, personal secret, access to information.